

Öppet val eller sluten nominering?

Konsten att välja partiledare i Sverige och andra länder

Per Hammar

Öppet val eller slutet nominering?

Konsten att välja partiledare i Sverige och andra länder

Per Hammar

”Partier är ett med fria styrelseformer olösligt förknippat ont, men de har inte alltid samma karaktär och samma inre drivkrafter.”

Alexis de Tocqueville, *Om demokratin i Amerika*, bok 1, 1835.

TIMBRO

Timbro, februari 2007

ISBN 978-91-7566-637-2

Timbro, Box 5234, 102 45 Stockholm

tel 08-587 898 00, fax 08-587 898 55

info@timbro.se, www.timbro.se

Sammanfattning

I de flesta länder pågår en dynamisk debatt innan politiska partier väljer nya ledare. Olika kandidater presenterar framtidsvisioner och prioriterade frågor. Kampen mellan kandidaterna är både livlig och tuff. Partimedlemmar och den intresserade allmänheten deltar i valrörelser och debatter. De flesta vill vara med och välja den nya ledaren och forma partiets politiska framtid.

Partiledarvalet handlar samtidigt om mer än ledaren, det handlar om partiets och inte sällan ett helt lands politiska framtid. Själva valet genomförs med stort deltagande från partiets medlemmar, genom val av ombud på partikongresser eller i form av medlemsomröstningar. Efter de öppna valrörelserna enas partierna vanligtvis. I många partier är öppna interna debatter om ledarskapet en förutsättning för att partiet ska hålla samman.

Här jämförs det aktuella valet av ny ledare för socialdemokraterna i Sverige med partiledarval i några andra länder. I jämförelsen framstår socialdemokraternas val som en sluten process med en omodern syn på politiskt ledarskap.* Tänkbara kandidater kan knappast öppet anmäla sitt intresse och därmed inte söka stöd bland medlemmar och allmänhet. Den slutna processen gör det möjligt för en liten partielit att bestämma vem som ska bli ny ledare. Det ökar avståndet till vanliga sympatisörer, medlemmar och medborgare.

Inget parti har haft större påverkan på den politiska kulturen i Sverige under andra hälften av 1900-talet än socialdemokraterna. Därför är konsekvenserna av socialdemokraternas partiledarval inte bara en angelägenhet för partiet utan en fråga som berör många politiskt engagerade. Eftersom partierna har en så central roll i vårt politiska system riskerar politikerföraktet att öka i och med socialdemokraternas metod att välja ledare. Den svenska demokratin och det politiska ledarskapet drabbas när det hittills statsbärande partiet inte genomför partiledarval på ett öppnare och modernare sätt.

Med den här skriften vill författaren öka kunskapen om öppna partiledarval i andra länder och ställa frågan varför Sveriges största parti inte anammar öppna valrörelser om partiledarskapet på ett sätt som sker i andra väl utvecklade demokratier.

.....

* Detta kan förvisso sägas gälla fler svenska partier.

Inledning

Hur väljer politiska partier sina ledare? Frågan är högaktuell i Sverige eftersom det hittills statsbärande partiet, socialdemokraterna, ska välja ny ledare. Valet äger rum vid en extra partikongress 17–18 mars 2007.

I politiska sammanhang är vi svenskar vana vid att val är öppna och demokratiska. Olika kandidater tävlar med varandra om förtroendeuppdragen. Informationen är fri och lättillgänglig. Det finns ett regelverk som är väl känt. Spelreglerna garanterar att valet blir ärligt genomfört och därmed rättvist.

Sverige anses också vara världens mest demokratiska land. Slutsatsen dras av ansedda brittiska tidningen *The Economist*. Dess analysenhet, Economist Intelligence Unit, har granskat 167 av världens länder från demokratisk synpunkt och satt poäng. Sverige vinner, med 9,88 poäng av 10 möjliga.

”En nästan perfekt demokrati, konstaterar Economist.” (*Dagens Nyheter* 22 november 2006.)

Men när det kommer till val av ledare i landets största parti socialdemokraterna så är det svårt, för att inte säga omöjligt, att få insyn i den pågående valrörelsen. En rad debattörer med anknytning till socialdemokratien har kritiserat att processen i det egna partiet är alltför sluten. Kritikerna har förespråkat en öppnare, modernare och mer demokratisk valrörelse.

Därför är det angeläget att studera aktuella val av ledare i partier i andra länder som liknar Sverige. I den här rapporten studeras därför konsten att välja ledare i partier i Finland, Storbritannien och Kanada. I alla tre länderna har partier nyligen genomfört val av ledare eller ska göra det inom kort. Hur går partierna till väga i de länderna – är de bättre på att genomföra egna demokratiska val? Ledarvalen i partier i andra länder jämförs med den pågående processen i de svenska socialdemokraterna.

Undersökningens syfte är att bedöma om valen av ledare i olika partier görs på ett öppet, modernt och demokratiskt sätt. Sex faktorer, däribland kandidaterna, kampanjerna, valrörelsen, partiets roll och valet av partiledare, har granskats. Kan kandidaterna öppet annonsera att de vill leda partiet? Är partiets roll huvudsakligen att få fram en huvudkandidat eller är det att övervaka en öppen valrörelse mellan olika kandidater? Väljs ledaren på ett öppet och demokratiskt sätt? Hur hanterar partierna efteråt att en tuff intern valrörelse har ägt rum?

Storbritannien

Få val av partiledare tilldrar sig sådan internationell uppmärksamhet som valet av ny labourledare i Storbritannien. Engelsmännen väntar sedan en tid på att premiärminister Tony Blair ska avgå. Beskedet beräknas komma någon gång under 2007. Favorit att efterträda Blair är finansminister Gordon Brown. Men är han den enda kandidaten eller finns det flera som känner sig kallade?

Med ganska stor säkerhet kommer det att finnas flera kandidater. Partierna i Storbritannien har en lång tradition av att öppet välja ledare bland flera kandidater. Regelverken är väl etablerade. Valbara som ny partiledare i labour är partiets MP, parlamentsledamöter. I labour behöver den MP som vill kandidera ha stöd av 12,5 procent av parlamentsgruppen. I dag betyder det att 44 MP:s ska skriva under nomineringen för den kollega som vill kandidera.

Spekulationerna om vilka kandidater som kommer att ställa upp är i dagsläget livliga. Det troliga är att partiets olika ideologiska grupperingar kommer att föra fram "sina" kandidater. Förhandssnacket handlar för närvarande till stor del om Tony Blairs allierade väljer att stödja Gordon Brown eller om de kommer att föra fram en egen arvtagare till Tony Blair.

Valrörelsen förväntas pågå i åtminstone sex veckor från att nomineringarna öppnas till dess att ny ledare har valts. Under den tiden kommer kampanjen att vara intensiv och debatterna många. De olika kandidaterna kommer att presentera olika program vilket gör att valet både handlar om att välja ideologisk inriktning och ny ledare efter Tony Blair.

Ny ledare utses i en omröstning bland partiets MP:s och MEP:s (ledamöter i Europaparlamentet), partimedlemmar och fackföreningsmedlemmar med partianknytning. De tre grupperingarna utgör vardera en tredjedel av elektoratet. Totalt kan närmare en miljon engelsmän komma att rösta om ny partiledare i labour.

I likhet med labour utses ledare genom medlemsomröstningar i de två andra dominerande partierna i Storbritannien, Tories och Liberaldemokraterna.

Mars 2006 valdes Sir Menzies Campbell till ny ledare för Liberaldemokraterna. Valet stod mellan tre kandidater och därför fick medlemmarna lägga en första- och en andrahandsröst. I omröstningen fick Sir Menzies Campbell 29 697 röster. Hans motståndare Mr Huhne fick 21 628 röster. Den tredje kandidaten, Simon Hughes, slogs ut i första omgången. Valdeltagandet bland Liberaldemokraternas partimedlemmar var 72 procent av totalt 73 000 röstberättigade.

I december 2005 valdes David Cameron till ny ledare i Tories. Även där hade valrörelsen pågått i flera månader och i september bedrev sex kandidater, samtliga parlamentsledamöter, valrörelse. I mitten av oktober återstod fyra kandidater. Då valde man i två

omgångar bort Ken Clarke och Liam Fox. Kvar fanns två kandidater, David Davis och David Cameron. De bedrev nu en allt intensivare valrörelse som avslutades med en omröstning bland partiets medlemmar. David Cameron fick 134 446 röster mot David Davis 64 398 röster. Valdeltagandet bland partiets medlemmar var 78 procent.

Finland

I vårt östra grannland Finland finns en lång tradition av öppna partiledarval mellan flera kandidater. Den senast valda partiledaren är Svenska folkpartiets Stefan Wallin. Han valdes på Sfp:s partidag, alltså partikongress, i juni 2006. Valet av ledare i Svenska folkpartiet var ganska typiskt för finländska partier. Till valet fanns fyra kandidater, två kvinnor och två män, som internt bedrev mycket aktiva kampanjer. De hade nominerats av lokalavdelningar och partidistrikt och därefter startat aktiva kampanjer. Kandidaterna åkte runt på olika möten i partidistriktet och ställde upp i utfrågningar och debatter.

I Svenska folkpartiet gick debatten het såväl före som under partidagen. Den nya ordföranden Stefan Wallin vann överlägset med 179 röster. Valet gjordes av ombud utsedda av de olika partidistriktet.

Senaste partiledarvalet i socialdemokraterna i Finland genomfördes 2005 för att utse efterträdare till Paavo Lipponen. Flera kandidater med olika politisk inriktning ställde upp. Eero Heinäluoma, med bakgrund som partisekreterare och fackföreningsledare, stöddes av partiapparaten. Den främste utmanaren Erkki Tuomioja hade tydlig vänsterprofil.

Även i socialdemokraterna hade kandidaterna först nominerats av partidistriktet. Under valrörelsen åkte kandidaterna runt i Finland och debatterade med varandra och på så sätt diskuterades partiets politiska inriktning bland allmänhet och medlemmar. Särskilt för utmanarna framgår då vilket stöd de har för sin politik. I Finland kan den interna kampen mellan kandidaterna vara tuff, men efter valet sluter de vanligtvis upp bakom den valda ledaren och samarbetar på ett konstruktivt sätt.

Ny partiledare för socialdemokraterna blev favoriten Eero Heinäluoma som vann omröstningen i juni på partikongressen i Jyväskylä. Bland de 344 ombuden fick Heinäluoma 201 röster och den främste utmanaren Erkki Tuomioja fick överraskande starkt stöd, 138 röster. I valet deltog också Tuula Haatianen som fick 11 röster. I dag är alla tre socialdemokratiska ministrar i den regeringskoalition som leds av centerpartiets Matti Vanhanen.

Ett ännu jämnare partiledarval genomfördes i konservativa samlingspartiet 2004. När Jyrki Katainen valdes till ny ledare var utgången av valet oviss ända fram till partikongressen.

Kanada

Nyligen avgjordes ledarvalet i det liberala partiet i Kanada. Liksom socialdemokraterna i Sverige har liberalerna i Kanada varit statsbärande regeringsparti under senare delen av 1900-talet. Partiledarvalet i Montreal den 2 december 2006 blev historiskt jämnt och spännande och avgjordes först i den fjärde röstningsomgången på partikongressen.

Bakgrunden var att när det statsbärande liberala partiet förlorade regeringsmakten i parlamentsvalet 23 januari 2006 annonserade partiledaren Paul Martin omedelbart sin avgång. I hans ställe utsåg liberalerna en temporär oppositionsledare i parlamentet.

När liberalernas verkställande utskott i mars 2006 utlyste partikongressen fastställdes samtidigt det rigorösa regelverket för valrörelsen och valet av de 5 500 ombuden.

Kandidaterna skulle senast 30 september anmäla sin kandidatur genom att lämna in minst 300 namnunderskrifter från vardera 100 medlemmar i minst tre provinser. Kandidaterna lovade samtidigt att följa partiets regelverk och uppförandekod och utsåg en ekonomiskt ansvarig för kampanjen. De skrev också under det ekonomiska regelverket för valrörelsen som bland annat innebar att kampanjens ekonomiskt ansvarige var skyldig att redovisa samtliga intäkter och utgifter.

Redan under våren hade ett tiotal kandidater dragit igång sina valkampanjer och arbetade aktivt för att vinna medlemmarnas stöd. De deltog i debatter, utfrågningar och presenterade olika policydokument.

Partiet tillsatte en övervakningskommitté för valrörelsen, bland annat med uppgift att tolka regelverket. Alla officiella kandidater annonserades på partiets hemsida, där man hänvisade till kandidaternas kampanjsidor.

Vid den så kallade superhelgen 1 oktober valde medlemmarna i partidistriktet ombud till kongressen. För att medlemmarna skulle kunna välja ombud på ett rättvist sätt hade de ombud som kandiderade berättat vilken kandidat de förespråkade. Valet av ombud blev på detta sätt ett slags primärval av partiledare. Resultatet av primärvalet offentliggjordes och visade vilket stöd de olika kandidaterna hade. Utgången av primärvalet överensstämde sedan i stort sett med valresultatet i den första röstningsomgången vid kongressen.

Det liberala partiet valde ny partiledare 2 december 2006. En av kandidaterna, Stephane Dion, fick i den fjärde röstningsomgången mer än 50 procent av ombudens röster. Efter den första omröstningen, där ombuden i stort röstade som vid valet av ombud, blev omröstningen friare. Kandidaterna med minst stöd valde att dra sig ur omröstningen och i flera fall gav de förlorande kandidaterna sitt stöd till någon av de kvarvarande kandidaterna.

På partikongressen beslutade ombuden även att närmare utreda frågan om medlemsomröstning av partiledare.

Valet av partiledare i Kanadas liberala parti är mycket öppet och demokratiskt. Stephane Dion var bara fjärdehandsfavorit inför partikongressen. Men allteftersom övriga kandidater slogs ut valde ombuden att ge Dion sitt stöd. Valet av Dion illustrerar väl hur en demokratisk process ofta gör att kompromisskandidater till slut har starkare stöd än den kandidat som initialt var mest populär.

Slutsatser – internationella erfarenheter av partiledarval

Valet av ny ledare är en livlig period i partierna. Olika kandidater ställs mot varandra samtidigt som partiets politiska framtid hamnar i fokus. Trots att den interna debatten både tar upp personfrågor och viktiga ideologiska skiljelinjer klarar partierna att hålla samman. Erfarenheterna pekar rent av på att öppna interna debatter stärker partierna.

Det rekordjämbna partiledarvalet i Kanada är ett sådant exempel. Vid partikongressen i Montreal vann fjärdehandsfavoriten Stephane Dion i den fjärde omröstningsomgången mot förhandsfavoriten Michael Ignatieff. Omedelbart efter sammanräkningen av rösterna var Ignatieff den första att gratulera Dion och uttrycka sitt stöd för den nya ledaren.

Sammanfattningsvis kan konstateras att erfarenheterna från partiledarval i tre länder med likartade politiska system som Sverige uppvisar några gemensamma drag.

1. **Kandidaterna.** Vanligtvis finns ett flertal kandidater som öppet anmäler sitt intresse att leda partiet.
2. **Aktiva kampanjer.** Kandidaterna bedriver aktiva valrörelser och samlar stöd hos allmänheten och bland partiets medlemmar. Informationen är fri och lättillgänglig.
3. **Ledarskap och ideologi.** Valrörelsen handlar både om vem som ska bli ny partiledare och vilken politik partiet ska driva i framtiden.
4. **Rättvis valrörelse.** Partiorganisationens roll är främst att upprätthålla ett regelverk så att valrörelsen blir rättvis.
5. **Val av ombud eller medlemsomröstning.** Valet av partiledare genomförs på kongress av ombud, eller genom omröstning bland partiets medlemmar och intressenter.

6. **Partisammanhållningen stärks.** Efter de öppna och ofta tuffa valrörelserna har segrande och förlorande kandidater och deras sympatisörer små problem att fortsätta samarbetet i partiet. Snarast är det så att sammanhållningen i partierna ökar.

Socialdemokraterna i Sverige

På valnatten 17 september 2006 annonserade Göran Persson sin avgång som ledare för socialdemokraterna. Persson skulle lämna partiledarposten vid en extra partikongress i mars 2007. I samband med att socialdemokraternas partistyrelse senare under hösten utlyste partikongressen tillsattes en valberedning med Lena Hjelm-Wallén som ordförande.

I direktiven till valberedningen fastslogs att valberedningens uppgift är att ta fram förslag på ny partiledare. Partimedlemmar, föreningar och distrikt uppmanades att lämna förslag på vilka kvalifikationer den nya partiledaren bör ha och vem de vill se på posten. Valberedningens uppgift var också att leda den demokratiska processen i partiet.

Valberedningen anser att nomineringsprocessen har varit så öppen som den kan vara. Partiledarfrågan har diskuterats två månader i partiorganisationen och cirka 1 000 förslag på partiledare har skickats in till valberedningen.

Någon information till eventuella kandidater offentliggjordes inte. De kunde inte själva anmäla sitt intresse av att bli partiledare. De kunde inte heller offentligt organisera en kampanj eller delta i offentliga debatter om partiledarskapet.

Valberedningens inflytande är omfattande. Den har ett slags öppet mandat att ta fram förslag på partiledare. Några offentliga dokument som beskriver uppdraget finns inte. Informationen sköts också internt. Partiet tycks anse att det är en poäng att offentlighet och allmänhet inte får insyn i processen. Någon information om partiledarvalet finns till exempel inte på socialdemokraternas nationella hemsida. Där finns enbart en hänvisning till den extra partikongressen i mars i år.

18 januari 2007 presenterade Lena Hjelm-Wallén kandidaten till ny partiledare. En enhällig valberedning föreslog Mona Sahlin. Då lades information om partiledarvalet för första gången ut på partiets hemsida under rubriken:

”En enig valberedning presenterar Mona Sahlin som sin kandidat till partiledarposten.”

Ny ledare väljs av ombuden på partikongressen. Ombuden utses av partidistriktet. Arbetarkommuner och partidistrikt debatterar vilken kandidat de ska stödja men är i princip fria att rösta som de själva vill.

Jämförelse mellan Finland, Storbritannien, Kanada och socialdemokraterna i Sverige

De sex egenskaper som utmärker partiledarvalen i Finland, Storbritannien och Kanada jämförs nu med det pågående partiledarvalet i Sverige. På bara en punkt av sex möjliga är socialdemokraterna lika öppna och moderna som partierna i de andra länderna.

1. Kandidaterna. Vanligtvis finns ett flertal kandidater som öppet anmäler sitt intresse att leda partiet.

Socialdemokraternas kollektiva syn på partiledarfrågan är att en person kommer att tillfrågas av valberedningen utifrån dess samlade bedömning av medlemmarnas synpunkter. De eventuella kandidaterna kan enbart vänta på att bli kontaktade av valberedningen.

Enligt Pär Nuder, som ansågs vara en möjlig kandidat men inte fick frågan från valberedningen, överväger ingen potentiell kandidat om de ska tillfrågas att bli partiledare eftersom det är ett så stort ansvar.

”Jag vågar inte ens tänka tanken att få frågan”, sa Nuder i Ekots lördagsintervju 21 oktober 2006. Huvudorsaken enligt Nuder och socialdemokratin är att ”du kan inte vilja ha ett förtroendeuppdrag”.

Denna syn på partiledarskapet har kritiserats, bland annat av före detta riksdagsledamoten Sören Wibe. I *Aftonbladet* 11 januari 2007 kräver han dels att kandidaterna anmäler sig frivilligt, dels att det behövs flera kandidater att välja mellan.

”Denna process är ovärdig ett modernt parti. Om man från början gjort klart vilka som var kandidater och vilka som bara låtsades hade processen blivit helt annorlunda. Då hade diskussionen handlat om reella alternativ ... Det duger inte med bara Sahlin på banan. Det luktar unken partikultur om inte partiets väljare och dess medlemmar ges ett alternativ. Valberedningen måste komma fram med namn som verkligen är viliga att ställa upp om de får partiets stöd.”

Men enligt valberedningens ordförande Lena Hjelm-Wallén fanns det inga kandidater som ville ställa upp och kandidera mot varandra.

Socialdemokraterna i Sverige skiljer sig från partierna i andra länder genom att hålla tillbaka kandidater som öppet vill kandidera till partiledarposten. Detta får negativa konsekvenser för det politiska förtroendemannskapet. Vem vill frivilligt bli förtroendevald om man inte kan vilja ha sådant uppdrag?

2. Aktiva kampanjer. Kandidaterna bedriver aktiva valrörelser och samlar stöd hos allmänheten och bland partiets medlemmar. Informationen är fri och lättillgänglig.

Inga öppna kampanjer förekommer. Enda allmänna informationen om partiledarvalet är en liten notis på socialdemokraternas hemsida. Däremot spekuleras det naturligtvis om att de möjliga kandidaterna har egna kampanjgrupper. För socialdemokraterna, som är ett folkrörelseparti, avstannar verksamheten till stor del under en period när det i stället borde bedrivas öppet demokratiskt kampanjarbete.

Skillnaderna mot det nyligen avslutade valet av ledare för liberalerna i Kanada är stora. Där pågick en tio månader lång öppen valkampanj. Den svenska allmänheten däremot ska invaggas i föreställningen att ingen aktivitet eller kampanj förekommer för någon tänkbar kandidat.

När socialdemokraternas valberedning redan i januari 2007 presenterat kandidaten Mona Sahlin två månader före valet tycks luften fullständigt gå ur valrörelsen. Nu inväntar man partikongressen. När valrörelsen i andra länder intensifieras så avstannar den i Sverige.

I grunden är det synen på den aktiva kampanjen som skiljer Sverige åt från andra länder. I Sverige är valet av ny partiledare tydligen inte en positiv företeelse. Lena Hjelm-Wallén, ordförande i den socialdemokratiska valberedningen, ger en träffsäker beskrivning i en intervju i *Dagens Nyheter* 20 januari. Partiledarval är jobbigt för partierna.

”Det handlar om att stötta den som ställer upp.”

Val är jobbiga för partifunktionärerna. Men att de skulle vara ett problem för partimedlemmar och allmänhet överensstämmer inte med verkligheten.

Avsaknaden av aktiva och öppna kampanjer är en stor förlust för den svenska demokratin. Idédebatten uteblir och tänkbara kandidater får inte debattera med varandra och visa upp vilken profil de har och vilka kvaliteter de besitter.

3. Ledarskap och ideologi. *Valrörelsen handlar både om vem som ska bli ny partiledare och vilken politik partiet ska driva i framtiden.*

Det är intressant att notera att flera socialdemokratiska idédebattörer efterlyser en politisk framtidsdebatt i partiet. De internationella erfarenheterna visar tydligt att framtidsdebatten är beroende av partiledarkandidaternas politiska program. Det går helt enkelt inte att skilja på person och politik. Eftersom inga kandidater framträder förekommer heller ingen politisk framtidsdebatt. Detta självklara samband tycks dock inte ha fått någon resonans i Sverige.

Följaktligen tog inte framtidsdebatten heller fart i socialdemokraterna efter det att valberedningen nominerade Mona Sahlin.

För alla politiskt engagerade är det intressant med politiska framtidsdebatter. Utan dessa blir det politiska samtalet ointressant och därmed försvagas demokratin.

4. Rättvis valrörelse. *Partiorganisationens roll är främst att upprätthålla ett regelverk så att valrörelsen blir rättvis.*

Socialdemokraterna i Sverige ger valberedningen stor frihet att leda arbetet att ta fram en kandidat. I och för sig är kontakterna med framför allt partidistriktet mycket positiva. Men dels är det svårt för allmänheten att få en bild av hur de går till, dels kan det vara svårt för enskilda partimedlemmar att ha inflytande över partiledarvalet. Eftersom inget övrigt regelverk finns så är nomineringsprocessen till stor del slutet. Kontrasterna är stora till de rigorösa regelverk som partier utomlands kräver att kandidater till partiledarposter ska följa.

Skillnaden i ett internationellt perspektiv är att valberedningarna utomlands inte har motsvarande uppgift som i Sverige. I de undersökta länderna övervakar olika partikommittéer att valrörelsen blir öppen och rättvis mellan kandidaterna. I Sverige är valberedningens uppgift att kontrollera och styra i socialdemokraternas nominering av en kandidat.

Problemet är att i slutna nomineringsprocesser riskerar mygelkultur och negativt kampanjarbete att frodas. Klyftan mellan allmänhet och partielit riskerar att öka.

Det socialdemokratiska partiets ordförande i valberedningen Lena Hjelm-Wallén påstår däremot att nomineringen av Mona Sahlin har varit en öppen process. Påståendet är i ett internationellt perspektiv verklighetsfrämmande.

5. Val av ombud eller medlemsomröstning. *Valet av partiledare genomförs på kongress av ombud eller genom omröstning bland partiets medlemmar och intressenter.*

Här överensstämmer de svenska socialdemokraterna med partierna i andra länder. Flera socialdemokratiska debattörer har den senaste tiden också framhållit internationella exempel på medlemsomröstningar om partiledare.

Socialdemokraternas val av partiledare liknar den i övriga länder.

6. Partisammanhållningen stärks. *Efter de öppna och ofta tuffa valrörelserna har segrande och förlorande kandidater och deras sympatisörer små problem att fortsätta samarbetet i partiet. Snarast är det så att sammanhållningen i partierna ökar.*

Det finns en enorm och imponerande vilja i det socialdemokratiska partiet att visa enighet utåt. Ingenting tycks vara farligare än att ett politiskt parti i Sverige utåt ska framstå som splittrat.

I det internationella perspektivet är föreställningen i Sverige att en öppen intern debatt splittrar partiet, en seglivad myt. För om splittring är detsamma som att tillåta olika kandidater i partiledarval så visar alla internationella erfarenheter på att öppna val inte alls splittrar partierna. Tvärtom ses de öppna interna partiledarvalen som en förutsätt-

ning för sammanhållningen. Partimedlemmar och allmänhet förstår mycket väl att val av partiledare är en intern angelägenhet och att allmänna val mellan olika partier är något helt annat.

Avslutning

Öppna val av partiledare handlar om att ha rättvisa spelregler för kampen mellan olika kandidater. När partierna behärskar den konsten fungerar processen väl, och valet av ledare får hög trovärdighet och resultatet respekteras. Det betyder att tuffa interna valrörelser vanligtvis leder till att sammanhållningen i partierna faktiskt ökar.

Jämförelsen mellan partiledarvalet i socialdemokraterna i Sverige och några andra länder visar att socialdemokraterna håller fast vid fem seglivade myter.

Myt 1: Ingen kan vilja ha ett förtroendeuppdrag.

Myt 2: Kandidater vill inte konkurrera med varandra.

Myt 3: Partiledarval är jobbigt för partierna. Det handlar om att stötta den som ställer upp.

Myt 4: Valet av partiledare i socialdemokraterna har varit en öppen process.

Myt 5: Öppna val av ledare splittrar partierna.

Socialdemokraterna behöver göra upp med de här fem myterna. Inget parti har haft större påverkan på den politiska kulturen i Sverige under andra hälften av 1900-talet än socialdemokraterna. Därför är konsekvenserna av socialdemokraternas partiledarval inte bara en angelägenhet för partiet utan en fråga som berör många politiskt engagerade. Eftersom partierna har en så central roll i vårt politiska system riskerar politikerföraktet att öka i och med socialdemokraternas metod att välja ledare. Den svenska demokratin och det politiska ledarskapet drabbas när det hittills statsbärande partiet inte genomför partiledarval på ett öppnare och modernare sätt.

I de flesta andra länder är partiledarval politiska höjdpunkter med stor betydelse för ländernas framtid. Val av partiledare i Sverige skulle också kunna vara positiva händelser där kampen om ledarskapet och partiets framtid förs i öppna valrörelser mellan olika kandidater.

Källor:

Storbritannien

<http://politics.guardian.co.uk>

Finland

Intervjuer med Sara Eklund, ombudsman för Svenska folkpartiet i Österbotten, och Markku Heikkilä, ledarskribent på *Kaleva* i Uleåborg.

Kanada:

www.liberal.ca och kandidaternas hemsidor under valrörelsen

www.thestar.com, www.cbc.ca, www.globeandmail.ca